

Celostátní soutěž „Bezpečná nemocnice“ zastřešující téma soutěže
„Zvyšování kvality a bezpečí na základě poznatků z praxe“

„PROSÍM, POLKNĚTE SI **2**.“

**Zkušenosti získané roční praxí programu „Péče o pacienta s dysfagií“
a jejich zavedení do praxe jako nástroj pro edukaci nelékařského
personálu a laické veřejnosti v základní péči o osobu blízkou
v domácím prostředí.**

Nemocnice Blansko

Projektový tým:

Mgr. Jana Klesková, náměstkyně pro nelékařskou péči, kontaktní osoba

Mgr. Hana Linhartová, klinická logopedka

Mgr. Lucie Gašičová, logopedka

Bc. Lenka Kalužová, staniční sestra odd. neurologie JIP

Martina Vágnerová, manažerka kvality

Abstrakt

Nemocnice Blansko se v souvislosti s udělením statutu iktového centra II. typu již druhým rokem intenzivně věnuje problematice péče o pacienty s dysfagií (poruchou polykání). Každý pacient přijatý do nemocnice s Dg. Akutní CMP na neurologické oddělení JIP podléhá vstupnímu screeningu, na jehož podkladě jsou ihned stanovena nutriční opatření a plán týmové péče s cílem zajistit bezpečí pacienta a předejít rizikům komplikací, kterými jsou především aspirace, dehydratace a malnutrice. Standardizovaný program péče zavedený na pracovištích náležících pod iktové centrum byl, vzhledem k závažnosti problému, rozšířen i na ostatní lůžková oddělení nemocnice.

Na základě poznatků z praxe bylo vyhodnoceno, že dalším navazujícím krokem, který povede ke zvýšení kvality péče o tuto skupinu pacientů, bude zpracování jednoduchého instruktážního materiálu v podobě DVD, který bude sloužit jako edukační materiál pro nelékařský personál a současně i širokou laickou veřejnost. Obsah bude zaměřen na správnou techniku postupu při podávání stravy a tekutin osobám s poruchou polykání. Projekt byl připraven týmem odborníků nastavením jednotného postupu a jeho dodržováním i v péči navazující při přechodu pacienta z nemocničního prostředí do domácího ošetřování.

Osnova:

1. Souhrn.....	4
2. Stručná charakteristika organizace	4
3. Zdůvodnění projektu.....	5
4. Cíle a řešení projektu	6
5. Analýza situace	6
6. Časový plán zajištění projektu a harmonogram prací.....	7
7. Udržitelnost a opakovatelnost projektu	8
8. Monitorování a hodnocení projektu.....	8
9. Závěr	10
10. Přílohy.....	10

Seznam zkratk:

CMP	cévní mozková příhoda
MZ ČR	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
Dg.	diagnóza
GUSS	Gugging Swallowing Screen
NEU JIP	neurologická jednotka intenzivní péče
SWOT	strengts (silné stránky), weaknesses (slabé stránky), opportunities (příležitosti), threats (hrozby)

1. Souhrn

Dysfagie (porucha polykání) je častá a velmi závažná komplikace cévní mozkové příhody (**CMP**). Dle námi nashromážděných dat se problematika dysfagie týká cca 50% pacientů s Dg. Akutní CMP. Nezjištěná dysfagie může vést k **aspirační pneumonii**, dehydrataci a malnutrici.

V roce 2015 byl v Nemocnici Blansko zpracován a zahájen ojedinělý program péče o pacienta s dysfagií (porucha polykání), který byl představen na loňském ročníku celostátní soutěže „Bezpečná nemocnice“ pod názvem „Prosím, polkněte si“. Program zaměřený na péči o pacienta s dysfagií v nemocnici obdobného typu, kdy je riziko zjišťováno formou screeningu již při vstupním ošetřovatelském vyšetření, je v České republice zcela ojedinělý. Z tohoto důvodu není doposud možnost provedení benchmarkingu.

Do praxe byl na oddělení neurologie JIP zaveden jednotný vstupní screening (upravené **score GUSS**), jednotná režimová **nutriční opatření** a **pravidla týmové péče** o pacienta s tímto ošetřovatelským problémem. Zjištění a závěry z ročního fungování projektu si však v letošním roce vyžádaly pokračování v aktivitách zaměřených na zvýšení bezpečí pacientů s poruchou polykání a to nejen při jejich hospitalizaci, ale hlavně v návaznosti na péči o ně v domácím prostředí.

2. Stručná charakteristika organizace

Nemocnice Blansko je poskytovatelem zdravotních služeb s lůžkovým fondem 183 lůžek. Nemocnice je příspěvkovou organizací, jejímž zřizovatelem je Město Blansko. Složení lůžkového fondu: interní oddělení 72 lůžek (7 lůžek JIP, 65 lůžek standardní péče), následná péče 30 lůžek, neurologické oddělení 38 lůžek (8 lůžek JIP – 4 lůžka vyšší stupeň+ 4 lůžka nižší stupeň, 30 lůžek standardní péče), rehabilitační oddělení 30 lůžek, nukleární medicína 13 lůžek. Z celkového lůžkového fondu je 98 lůžek součástí akreditovaného iktového centra II. typu. Statut iktového centra byl nemocnici udělen v roce 2013 a následně akreditačním řízením MZ ČR prodloužen do 31.12. 2020. Problematice dysfagie se z celkového počtu 3 ambulantních klinických logopedů věnují 2 pracovníci, 1 pracovník ambulantního logopedického centra se věnuje péči o pacienty s narušenou komunikační schopností, která také úzce souvisí s Dg. Akutní CMP.

Součástí nemocnice je dále pracoviště komplementu (laboratoře, pracoviště radiodiagnostiky, apod.) a ambulantní komplex. Počet hospitalizací za rok 2015 byl 4 129, počet ošetrovacích dnů 65 255 a počet ambulantních návštěv 528 045.

Foto Nemocnice Blansko

Projekt celostátní soutěže „Bezpečná nemocnice“ – Nemocnice Blansko „Prosím, polkněte si 2“

Foto z předchozího ročníku soutěže „Bezpečná nemocnice“

3. Zdůvodnění projektu

Na základě zjištěných dat byly oblastmi definovanými pro zlepšení stanoveny tyto okruhy činností, které byly dále rozděleny do následujících skupin:

1. skupina- zlepšení v oblasti poskytování zdravotních služeb
  - a) **edukace personálu všech oddělení ve správném postupu podávání tekutin a stravy (odstranění rizika aspirace a prevence malnutrice)**
  - b) rozšíření programu péče o pacienta s dysfagií na pracoviště nenáležící k iktovému centru
  - c) edukace nelékařského personálu v základní problematice stimulace žvýkacích svalů, stimulace kořene jazyka a stimulace patra u pacienta s dysfagií
2. skupina- zlepšení v oblasti navazující péče a v domácím prostředí
  - a) **edukace rodinných příslušníků (laické veřejnosti) ve správném postupu podávání tekutin a stravy (odstranění rizika aspirace a prevence malnutrice)**

S Dg. akutní CMP bylo za období **1.1.- 30.9. 2016** přijato **na neurologickou JIP 243 pacientů** (počet srovnatelný s referenčním obdobím roku 2015) z toho **84** pacientů s různým stupněm deficitu polykání (viz. bod 7). **Potřeba edukace v problematice správného postupu podávání stravy a tekutin** se tak stala průnikovou oblastí obou definovaných skupin a byla vyhodnocena jako priorita pro rozvoj celého programu. Vedením nemocnice a **dysfagickým týmem** (klinický logoped, staniční sestra neurologie JIP, lékař neurologie JIP) bylo odsouhlaseno zpracování instruktážního DVD, které vhodným, jednoduchým a jednotným způsobem edukuje nelékařský personál a osoby blízké ve správném postupu podávání stravy a tekutin u osoby s poruchou polykání v nemocniční i domácí péči. Pomocí instruktáže jsou současně představeny i nejčastější **chyby a chybné postupy**, které s podáváním stravy a tekutin souvisí (špatná poloha pacienta, rychlost podání, chybný objem podání), které mohou způsobit u pacienta komplikace- **aspiraci, dehydrataci a malnutrici**. Ve sledovaném období nedošlo k výskytu uvedených komplikací.

4. Cíle a řešení projektu

Hlavním cílem projektu bylo zpracovat univerzální, jednoduchý, časově nenáročný, srozumitelný instruktážní a edukační materiál se širokým záběrem využití pro nelékařský personál a laickou veřejnost při podávání stravy a tekutin pacientům s poruchou polykání v nemocniční péči a v domácím prostředí. Zpracování je zaměřeno na představení základních principů správného postupu.

Obsah:

1. Příprava pomůcek
2. Správná poloha pacienta
3. Výběr správných pomůcek
4. Správná rychlost podávání stravy a tekutin
5. Správné množství podávané stravy a tekutin
6. Kontrola a zpětná vazba správného podání
7. Dokumentace procesu
8. Bezpečnostní opatření

Vedlejším cílem zpracovaného materiálu je představení nejčastějších chyb při podávání stravy a tekutin a s tím souvisejících komplikací, představení obsahové stránky záznamu do zdravotnické dokumentace.

Výsledkem projektu je instruktážní DVD, využitelné při:

1. Vzdělávací akci pro veřejnost (jednorázová).
2. Vstupní a průběžné vzdělávání nelékařského personálu.
3. Průběžné vzdělávání rodinných příslušníků personálem oddělení nebo klinickým logopedem při propuštění pacienta do domácího prostředí.

5. Analýza situace

a. Strategická analýza (SWOT)

S (silné stránky)	W (slabé stránky)
univerzální účinný, jednoduchý a srozumitelný edukační prostředek	vstupní náklady pořízení
časová nenáročnost	rozšíření administrativního procesu vedení zdravotnické dokumentace
tým kvalifikovaných odborníků a jejich zastupitelnost	obtížnost zpracování dosud neřešené problematiky
zvýšení kvality a bezpečí péče - prevence komplikací	nedostupnost dat pro benchmarking
tiskopis s jednoduchými, jednotnými a srozumitelnými pokyny plánu péče, viz příloha č. 2	
využití pro široké spektrum zájemců o danou problematiku	
posílení informovanosti veřejnosti	
ojedinelost projektu	

O (příležitosti)	T (hrozby)
rozvoj projektu v následujícím období	okamžitá nedostupnost klinického logopeda u pacientů s těžkým stupněm dysfagie ve dnech pracovního volna
rozšíření ojedinělého projektu mezi jiné poskytovatele zdravotních služeb	odejmutí statutu iktového centra
následná využitelnost získaných dat	změna struktury lůžkového fondu legislativním opatřením
zřízení školicího pracoviště pro odbornou veřejnost v problematice dysfagie	
podklad pro prodloužení statutu iktového centra	
pozitivní prezentace nemocnice směrem k laické i odborné veřejnosti a zřizovateli	
prostor pro odbornou publikaci v médiích, odborném tisku a odborných společnostech	

b. Analýza lidských zdrojů

1. Zpracování projektu:

- **základní tým:** klinický logoped, náměstkyně pro nelékařskou péči, manažerka kvality, staniční sestra neurologie JIP
- **rozšířený tým:** staniční sestry lůžkových oddělení

2. Plánovaná realizace projektu dle jednotlivých odborností, časová náročnost pracovní doby, viz finanční analýza

c. Finanční a provozní analýza

- proškolení personálu mimo iktové centrum (klinický logoped v úvazku nemocnice 8 hodin)
- vybavení pracovišť mimo iktové centrum pomůckami (zahušťovač, pomůcky k podávání stravy a tekutin, aj., 2000 Kč)
- klinický logoped – konzultant (rozšíření činnosti na lůžková oddělení mimo iktové centrum (3 hodiny/týden)
- zhotovení instruktážního DVD (externí osoba, 4.000 Kč)
- kopie instruktážního DVD (20 ks – 1.000 Kč)
- edukace rodinných příslušníků nelékařským personálem (1 hodina/týden)
- zařazení instruktážního DVD mezi edukační materiály v intranetu
- předpokládané vstupní náklady realizace projektu: 8.000 Kč
- předpokládané průběžné měsíční náklady na projekt: 2.400 Kč
- předpokládané příjmy z prodeje DVD/měsíc 800 Kč

6. Časový plán zajištění projektu a harmonogram prací

10/2015- 9/2016: monitorování počtu a struktury pacientů z pohledu poruchy polykání zjišťované vstupním screeninem při příjmu pacientů do iktového centra s Dg. Akutní CMP, monitorování úrovně dovedností proškoleného personálu

- 10/2015- 3/2016: monitorování počtu a struktury pacientů na lůžkových odděleních mimo iktové centrum, kde není prováděn vstupní screening (interní audity, evidence případů v amb. klinické logopedie), monitorování úrovně dovedností u neproškoleného personálu a rodinných příslušníků
- 4/2016- 6/2016: zpracování výsledků monitorování, stanovení cíle dalšího postupu, definování kritických oblastí a určení závažnosti pořadí při jejich řešení
- 7/2016 – 8/2016: příprava podkladů ke zpracování instruktážního videa pro nelékařský personál a rodinné příslušníky
- 9/2016- dosud: zpracování instruktážního videa
- 10/2016- dále: edukace laické veřejnosti v rámci připravovaného programu pro rok 2017 „Rok seniorů“, zařazení instruktážního videa mezi edukační materiály nelékařského personálu

7. Udržitelnost a opakovatelnost projektu

Udržitelnost projektu minimálně 5 roků. Frekvence využití v nemocnici při nástupu nových zaměstnanců do dílčích provozů iktového centra a mimo provozy iktového centra v rámci vstupního adaptačního procesu. Frekvence využití pro veřejnost- vzdělávací akce pro veřejnost „Rok seniorů“, edukační materiál lůžkových oddělení a logopedické ambulance určený pro instruktáž rodinných příslušníků při předání pacienta do domácího ošetřování.

Výsledky projektu budou zveřejněny prostřednictvím webových stránek Nemocnice Blansko, tiskové zprávy, Nemočasopisu, pro zaměstnance nemocnice na intranetu. Pro odbornou veřejnost formou publikace v odborných časopisech.

Časový odhad potřebný pro realizaci projektu je do 31.3. 2017.

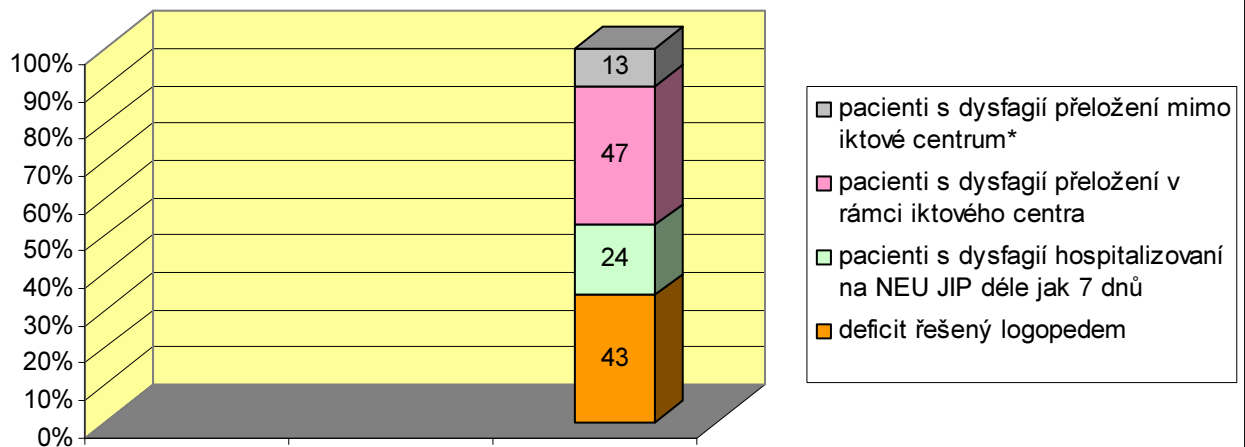
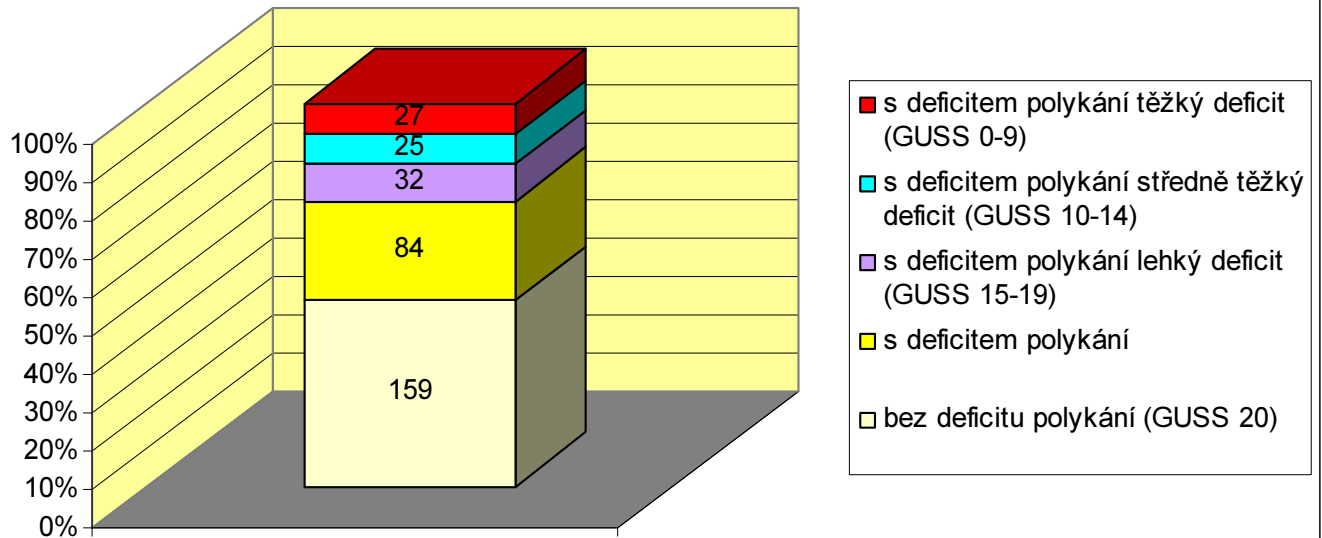
8. Monitorování a hodnocení projektu

Počet pacientů s dg. Akutní CMP přijatých k hospitalizaci na NEU JIP:				243	období 1.1.-30.9. 2016
bez deficitu polykání	(GUSS 20)	159	65,40%	z celkového počtu pacientů s Dg. Akutní CMP	
s deficitem polykání		84	34,60%		
				z celkového počtu pacientů s deficitem	
lehký deficit	(GUSS 15-19)	32	38,10%		
středně těžký deficit	(GUSS 10-14)	25	29,80%		
těžký deficit	(GUSS 0-9)	27	32,10%		
deficit řešený logopedem		43	51,20%		
pacienti s dysfagií hospitalizovaní na NEU JIP déle jak 7 dnů		24	28,60%		
pacienti s dysfagií přeložení v rámci iktového centra		47	56,00%		
pacienti s dysfagií přeložení mimo iktové centrum*		13	15,50%		

* zjištění

Vstupní screening dysfagie

Monitorovací ukazatele:

1. Kontrola dodržování správného postupu stanoveného vnitřní dokumentací (interní audity).
2. Monitorování úrovně znalostí nelékařského personálu v oblasti péče o pacienta s dysfagií (interní audity – komparace mezi úrovní znalostí problematiky u proškoleného personálu neurologie JIP a neproškoleného personálu mimo lůžkovou oddělení iktového centra).
3. Zpětná vazba o porozumění instrukcím
4. Osoba odpovědná za zasilání dat do registru iktových center za organizaci:
  - a. Monitorování počtu pacientů s dysfagií z celkového počtu pacientů přijatých k hospitalizaci na NEU JIP s Dg. akutní CMP.

- b. Monitorování počtu pacientů s dysfagií odcházejících z NEU JIP na jiná pracoviště iktového centra a na pracoviště mimo iktové centrum, počet pacientů předaných do péče logopeda a počet pacientů hospitalizovaných na NEU JIP nad dobu 7 dnů.
  - c. Monitorování počtu komplikací souvisejících s dysfagií na NEU JIP – aspirace, malnutrice.
5. Klinický logoped:
- a. Monitorování počtu a struktury pacientů dle úrovně a typu poruchy polykání.
  - b. Monitorování počtu a typu pokynů (konzultací) předávaných ošetrovatelskému personálu dle jednotlivých poruch a následnou specifikací rizikových oblastí.

9. Závěr

Ročním fungováním projektu se potvrdila správnost zvolené metody vstupního screningu upravená na podmínky Nemocnice Blansko a dále rozpracovaná do dalších standardizovaných postupů v rámci multidisciplinárního týmu.

V roce 2016 byla realizována zjištění a závěry z předchozího projektu za období 2015, tj. rozšíření programu péče o pacienta s dysfagií i na pracoviště mimo iktové centrum, čímž byla zvýšena bezpečnost pacientů v rámci celého lůžkového fondu.

Prioritou letošního roku bylo zvolit způsob, jak jednotně edukovat veškerý nelékařský personál v základních principech správného postupu péče. Tyto postupy jsou univerzální a využitelné pro péči o pacienta s dysfagií v jakémkoliv prostředí, tj. i v domácí péči. Edukace laické veřejnosti by tak měla přispět ke snížení obav a k lepšímu zorientování se v problematice péče o osobu blízkou v tomto prostředí.

V plánu dysfagického týmu pro další období je pokračovat v edukaci nelékařského personálu obdobným způsobem a zaměřit se na letos zjištěné oblasti pro zvýšení kvality, které podpoří rychlejší návrat pacienta k běžným stravovacím návykům- **edukace nelékařského personálu v základní problematice stimulace žvýkacích svalů, stimulace kořene jazyka a stimulace patra u pacienta s dysfagií.**

10. Přílohy

- Příloha č. 1 Instruktažní DVD s názvem „Prosím, polkněte si“
- Příloha č. 2 „Porucha polykání“ – vzor záznamu ve zdravotnické dokumentaci

Blansko, 21.10. 2016

Příloha č. 1

Instruktažní DVD s názvem „Prosím, polkněte si“

Příloha č. 2

„Porucha polykání“ – vzor záznamu ve zdravotnické dokumentaci

! PORUCHA POLYKÁNÍ!

Identifikace pacienta:

- Poloha při krmení:

- vzpřímená poloha s bradou přitaženou lehce k hrudníku
- vzpřímená poloha s hlavou natočenou na P/L stranu

- TEKUTINY:

- zahušťovat do konzistence pudinku / nektaru / nezahušťovat
- po lžičkách..... sání brčkem..... stříkačkou po 5 ml, 10 ml
- samostatně z hrníčku / z lahve s pítkem

- STRAVA:

- mixovaná konzistence (kaše, přesnídávky, puding, jogurt, mixovaná strava apod.)
- strava bez rizikových potravin jako jsou např. suchá, drobná strava, malé kousky s rizikem aspirace
- normální strava

Identifikace klinického logopeda:

Nemocnice Blansko
Sadová 1596/33, 678 31 Blansko
Zapsána v OR u KS Brno, oddíl Pr, vložka 1603

IČ: 00386634, DIČ: CZ00386634
tel.: 516 838 111, fax: 516 417 649
www.nemobk.cz